



PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Masarykovy univerzity

Vnímanie SELF u mladých ľudí s telesným postihnutím

Návrh výskumného projektu

Meno: Veronika Kozmová

Predmet: Metologie 2

Dátum: 20.5.2011

Úvod

V súčasnej dobe sa na integráciu osôb s telesným zdravotným postihnutím kladie veľký dôraz. Pre tento proces je ale dôležité poznať skutočné potreby týchto ľudí, ako aj ľudí ako takých. Aby sme ako pedagógovia, psychológovia a sociálni pracovníci mohli lepšie participovať na výchove a vzdelávaní ľudí so zdravotným postihnutím musíme poznať celého človeka. Tým sa myslí nielen to, akú má kto diagnózu, čiže fyzický stav daných jedincov ale hlavne emocionálnu a socializačnú stránku týchto mladých ľudí. Z výpovedí mladých ľudí, s ktorými som študovala v Združenej špeciálnej škole pre telesne postihnutých mnohokrát vyplynulo, že nie je pre nich podstatné to, či po materiálnej stránke je všetko bezbariérové zabezpečené ale dôležitý je najmä postoj spoločnosti a konkrétnych blízkych osôb, ktoré sú s nimi v každodennom styku.

Spoločnosť a mladí ľudia s telesne zdravotným postihnutím

V nasledujúcom návrhu výskumného projektu sa zameriavam na mládež vo veku od 14 do 20 rokov. Myslím si, že v tomto veku si už jedinci s telesným zdravotným postihnutím plne uvedomujú svoje postavenie v spoločnosti i medzi rovesníkmi a a málokedy sú s touto situáciou i sebou spokojní. Preto je mojím cieľom v tomto výskume zamerať sa na emocionálnu stránku osobnosti týchto mladých ľudí. Budem sa zaujímať o ich postoje, názory, na možnosti ich rozvoja do budúcnosti. Myslím si, že práve toto poznanie môže prispieť k lepšej integrácii osôb so zdravotným postihnutím. Ak chceme pomôcť pri socializácii deťom a mládeži je nutné poznať ich potreby. Jedine tak môžeme participovať s nimi na vytváraní spoločnosti, kde sú si všetci rovní. Po realizácii výskumu by som sa neskôr zamerala na možnosti intervencie.

Hlavná výskumná otázka:

Aké je vnímanie SELF u mladých ľudí s telesným zdravotným postihnutím?

Vedľajšie výskumné otázky:

1. Ako vplýva telesné postihnutie na SELF mladých ľudí s telesným zdravotným postihnutím?
2. Ako vnímajú oni svoje SELF v porovnaní s ľuďmi bez podobného postihnutia?

3. Aké Existujú rozdiely medzi skupinami ľudí s rôznym druhom telesného postihnutia vo vnímaní SELF?
4. Ako sa vyrovnávajú deti so zdravotným postihnutím v období adolescencie?

Výskumná stratégia

Ako výskumnú stratégiu som si zvolila kvalitatívny výskum. Uvedomujem si, že v súčasnosti už prevláda názor, že je dobré používať súčasne oba prístupy. Ako však ale uvádza Silverman (2005) Metódy, ktoré používajú kvalitatívni výskumníci vychádzajú z rozšíreného presvedčenia, že môžu sprostredkovať hlbšie porozumenie spoločenským fenoménom, než by sa získalo čisto z kvantitatívnych dát. Preto považujem za hodnotnejšie venovať sa individuálne a s dostatočným časovým priestorom viacerým ľuďom. Môžu sa tak vyjadrovať slobodnejšie a širokosiahlejšie, ako by to možno bolo pri používaní metodiky kvantitatívneho výskumu.

Výskumná vzorka

Potenciálni participanti v tomto navrhovanom výskume by boli študenti špeciálnych stredných škôl vo veku 14-18 rokov, predbežný navrhovaný počet je cca 30 ľudí. Budú oslovení mladí ľudia s telesným zdravotným postihnutím rôzneho druhu. Kontaktovanie by prebiehalo priamym oslovením na školách, kde to bude obsiahnuté ako súčasť vyučovacieho procesu. Participanti budú priamo oslovení s ponukou zúčastniť sa na výskume. Túto skupinu som sa rozhodla uprednostniť na základe toho, že si myslím, že sú schopnú do istej miery reflektovať svoje vnímanie seba i sveta a hodnotiť svoje možnosti a uplatnenie v spoločnosti.

Výskumné metódy

Pre tento navrhovaný výskum som sa rozhodla použiť metódu polo-štruktúrovaného interview. Takto môžem nechať priestor pre explorovanie a ujasnenie si myšlienok participantov a možný širší rozsah ich odpovedí. Interview by prebiehali na inom mieste ako v školách, podľa možností realizátorov výskumu. Predpokladaná doba trvania jedného interview by bola okolo 90 minút.

Úryvok nástroja zberu dát

Nasledujúce otázky uvádzam ako príklad kľúča, ktorým by som sa riadila pri pološtruktúrovanom interview.

1. Mávate negatívne skúsenosti s prístupom spoločnosti k vášmu zdravotnému postihnutiu?
2. Ak áno, v akých oblastiach?
3. Ako na vás vplýva iný prístup spoločnosti?
4. Aké sú rozdiely v správaní medzi ľuďmi vo vašom blízkom okolí a inými?
5. Máte problém byť na verejných miestach?
6. Ak áno, prečo je tomu tak?
7. Máte pocit rovnocennosti s inými členmi v rodine?
8. Premýšľate o svojej budúcnosti?
9. Stretávate sa so zdravými rovesníkmi?
10. Ako vnímate vzťahy s nimi?
11. Ak máte problém, vyhľadáвате pomoc?
12. Na koho sa v tom prípade najčastejšie obraciate?
13. Riešite v škole s učiteľmi otázku budúcnosti?
14. Motivujú Vás ľudia z okolia aby ste na sebe pracovali?
15. Je pre Vás profesionálny úspech (dobra práca, pozícia) dôležitý?
16. Premýšľate o založení si rodiny v budúcnosti? (vzťah, deti)

Počas interview by sme sa venovali hore-uvedeným témam, ktorú sú vyššie načrtnuté vo forme otázok. Interview bude so súhlasom respondentov nahrávané. Pred začatím interview budú participanti poučení o ich anonymite vo výskume, o priebehu interview, o tom, kde sa môžu dozvedieť výstupy z nich, dali by sme im na nás kontakt pre prípadné ďalšie otázky súvisiace s výskumom a

Možné etické a praktické problémy

Pri práci s mladými ľuďmi so zdravotným postihnutím sa môže vyskytnúť problém rasovej odlišnosti napr. pri rómskom etniku. Práve kvôli možnému výskytu negramotnosti som zvolila metódu interview. Tiež môže nastať problém zo strany respondentov a to nechota spolupracovať, súvisiaca s možným nezáujmom a nedostatočnou motiváciou či nevidením relevantného dôvodu participovať na výskume, ak oni z toho nebudú nič mať. Tomuto je možné vyhnúť sa tak, že ešte budem zvažovať, či im za ich účasť vo výskume neposkytnem istý druh odmeny. Nie je jednoduché prísť k mladým ľuďom s myšlienkou, že sa im snažíme pomôcť ale je nutné pristupovať k nim ako k rovnocenným partnerom. Pri tomto výskume je dôležité uskutočniť niekoľko stretnutí, počnúc predstavením sa a širšou diskusiou v škole, a končiac pri súkromnom interview, ktoré napriek nahrávaniu bude reflektovať záujem výskumníka o každého jedinca individuálne.. Je nevyhnutné dať priestor a šancu mladým ľuďom so zdravotným postihnutím vyjadriť sa. Tento výskum je dôležité vykonať s rešpektom voči osobám so zdravotným postihnutím a ich potrebám.

Terénne poznámky a ukážka záznamu z prvého realizovaného interview

Prvé interview prebiehalo v apríli 2011, s participantkou som sa stretla u nej na private, poznali sme sa z videnia. V nasledujúcej časti ukazujem výsek z rozhovoru. Kladené otázky sú ešte odlišné od tých, ktoré uvádzame v návrhu.

Ukážka z interview

(V-výskumník, P-participantka)

V: Aké je to pre Teba, keď napríklad deti na ulici nevedia ako na Teba reagovať? Máš skúsenosť, že napr. deti reagujú rôzne?

P: Samozrejme, že deti nemajú možnosť tak často vidieť postihnutých ľudí vo všeobecnosti, malým deťom to nie vždy je vysvetlené a samozrejme, že sa s tým stretávam, že na mňa ukazujú alebo povedia, že „aká malá teta, dievča“... Vždy sa ale snažím sa s tými deťmi začať rozprávať a vysvetliť im, že niekto je veľký, niekto je malý, že má svetlú alebo tmavú farbu kože a niekedy sa to dá. Reakcie sú vskutku rôzne.

V: Stretla si sa i s negatívnymi reakciami?

P: Väčšinou sa s tým stretávam u rómskych detí, ale tie sú väčšinou nevychované a myslím si, že deti nemusia všetko chápať a nie vždy je nutné aby niečo chápali, proste deti sú spontánne, bezprostredné a reagujú tak, ako to práve cítia. A to je veľmi dobre (lebo nie sú falošné).

V: Naučilo Ťa to niečo o sebe?

P: Minimálne som sa naučila nebrať si osobne reakcie týchto detí. Ja si ale beriem osobne reakcie dospelých, keď sa správajú nadradene alebo keď majú pocit, že mi musia strašne pomáhať... A to mi asi prekáža viac, pretože každého treba brať rovnako a často je to problém, ktorý sa týka omnoho viac dospelých ako napríklad detí.

Návrh modifikácie výskumného návrhu na základe skúsenosti z terénu

Skúseností z terénu začínam iba zbierať, ale uvedomujem si, že je potrebné byť pri každom jednotlivcovi veľmi citlivá na niektoré oblasti. Každý človek má iný život a preto niektoré oblasti v živote vystupujú do popredia viac v istých obdobiach a niektoré menej. Predpokladám, že bude rozdiel v tom, ako sa vnímajú mladí ľudia s ľahším stupňom telesného postihnutia ako tí, ktorí sú imobilní alebo podobne. Rovnako je výrazným faktorom i to, ako každý človek znáša svoje okolie, aké to okolie navôkol neho je, či má tento mladý človek rodinu, ktorá ho/ju akceptuje alebo nie, či má rovesníkov, ktorí ho prijímajú aký/aká je a aký je ten človek sám o sebe. Samozrejme, výraznú úlohu v tomto celom zohráva tiež škola a prostredie v nej. Keďže je to výrazné socializačné a sociálne prostredie, je dôležité sledovať, ako sa formujú názory a postoje detí a mladých ľudí s cieľom viesť ich k väčšej a akceptujúcejšej integrácii a tolerancii.

Záver

Faktorov je mnoho, o to viac by malo byť motivujúce spoznávať svety dnešných mladých ľudí s telesným zdravotným postihnutím. Jedným z dôvodov môjho navrhovaného výskumu je práve to, že ako budúci pedagóg vidím rezervy v tom, ako sme pripravení pristupovať k takýmto ľuďom, že mnohokrát sami učitelia nevedia ako integrovať tieto deti či mladých ľudí medzi ostatných, tak, aby to bol prirodzený proces. Preto by som rada použila výsledky z tohto navrhovaného výskumu na prípadné návrhy na tvorbu nových metodologických koncepcií zameraných na integráciu a prístup k takýmto žiakom nielen v rámci špeciálnych škôl.

LITERATÚRA

ALBRECHT, G., SEELMAN, K. & BURY, M. (Eds.). 2001. Handbook of Disability Studies . Thousand Oaks, CA: Sage. Thousand Oaks, CA: Sage.

BAJO, I., VAŠEK, Š. 1994. Pedagogika mentálne postihnutých. 1. vyd. Bratislava: Sapiencia, 1994. ISBN 80-967180-1-0.

BALÁŽ, B. 1994. Legislatíva pre zdravotne postihnutých a ich integrácia do spoločnosti. Praha: Sdružení zdravotne postižených v ČR, 1994.

HUČÍK, J., HUČÍKOVÁ, A. 2010. Kazuistika v sociálnej práci. Bratislava: Vysoká škola zdravotnícka a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. ISBN: 978-80-89271-66-5.

JÍRA, O. 1999. K integraci postižených dětí do školy a společnosti – I. a II. In: *Vychovávateľ*, 1999, roč. 42, č. 5-6 a č. 7-8, s. 8-10 a s. 23-25. ISSN 0139-6919.

LECHTA, V., MATUŠKA, O., ZÁSZKALICZKY, P. 1997. Nové cesty k postihnutým ľuďom. Rozvoj systému, poradenstva a integrácie. 1. vyd. Bratislava: Liečreh Gúth, 1997. ISBN 80-967383-7-2

MARCIA, J.E. 1980. Identity in Adolescence. In Handbook of Adolescent Psychology, 1980. New York: Wiley & Sons, 4th edition.

MÁTEL, A. – SCHAVEL, M. – MÜHLPACHR, P. – ROMAN, T. 2010. Aplikovaná etika v sociálnej práci. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. 236 s. ISBN 978-80-87182-13-0.

PETTY, G. 1996. Moderní vyučování. 3. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-978-X

POPPER, M. 2008. *Kvalitatívny výskum ako poistka pred kvantitatívnymi inštitucionálnymi očakávaniami.* In PETRJÁNOŠOVÁ, M., MASARYK, R., LÁŠTICOVÁ, B. (eds) Kvalitatívny výskum vo verejnom priestore, HUMAN COMMUNICATION STUDIES, 2008, Vol. 10.

PUNCH, K.F. 2006. Úspěšný návrh výskumu. Praha: Portál, 2006. ISBN: 978-80-7367-468-7.

SEIDLER, P., KURINCOVÁ, V. 2005. (In)akosti v edukačnom prostredí. Nitra: PF UKF, 2005. ISBN 80-8050-839-9.

SILVERMAN, D. 2005. Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava: Ikar, 2005. ISBN 80-551-0904-4.

SLÁDEČKOVÁ, M. 1997. Integrácia zdravotne postihnutých osôb do spoločnosti. In: *Integrácia zdravotne postihnutých osôb do spoločnosti*. Zborník z medzinárodného seminára. Bratislava: Nadácia Antona Tunegu, 1997.

Vážím si vašeho poctivého přístupu při zpracování projektu. Doporučuji zvážit zúžení tématu, myslím že jeho obecnost je na úkor zajímavosti, bylo by lepší zaměřit se na menší oblast a zkoumat ji opravdu do hloubky – a snadněji by se vám takový výzkum dělal.